

Spinal- (intratekal) og epiduralkateter til smertebehandling hos palliative pasienter

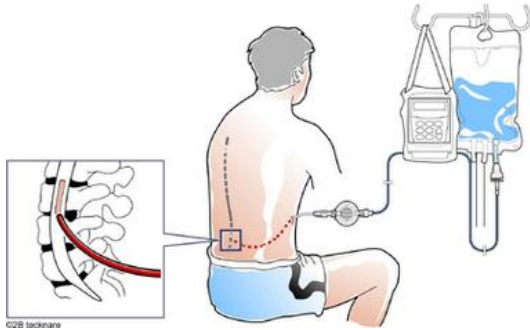
- *kunnskapsbasert fagprosedyre for observasjoner,
stell og håndtering*

Kjersti Solvåg

kreftsykepleier, master i kunnskapsbasert praksis
Medisin 1, Sunniva avdeling for lindrende behandling

Bakgrunn

- Avansert smertebehandling

- Prosedyre med behov for oppdatering
- Mye utrygghet
- Variasjon i praksis
- Nasjonalt nettverk for kunnskapsbaserte fagprosedyrer

Metode

Metode og minstekrav for utarbeidelse av kunnskapsbaserte fagprosedyrer

- Arbeidsgruppen
- Systematisk litteratursøk
- Utvelgelse av relevante studier
- Kritisk gjennomgang av litteraturen
- Utarbeiding av prosedyre og observasjonsskjema
- Utprøving
- Høring

helsebiblioteket.no

Fagprosedyrer

Kunnskapsbaserte fagprosedyrer fra norske helseforetak og kommuner

[Fagprosedyrer på norsk](#)

Prosedyren

Hovedinndeling:

- Viktige generelle momenter
- Observasjoner av komplikasjoner og bivirkninger
- Stell og bruk av spinal- og epiduralkateter
- Planlegging av utreise

 Haraldsplass Diagonale Sykehus		Tunnelert spinal- (intratekal) og epiduralkateter til smertebehandling hos palliative pasienter	
Godkjent av: Petter Thomam	Faglig ansvarlig: Sebastian von Hofacker	Skrevet av: Kjersti Solvåg, Anne Størkson, Sebastian von Hofacker, Olav Hevrøy og Jan Henrik Rosland	Gyldig fra: 16.01.2018 Revider innen: 16.01.2020

Innholdsfortegnelse

1	Bakgrunn og omfang	2
2	Målgruppe	2
3	Definisjoner	2
4	Viktige generelle momenter	2
5	Observasjoner av komplikasjoner og bivirkninger	3
5.1	Overvåkning etter innleggelse	3
5.2	Observasjoner i stabil fase	4
5.3	Observasjoner etter seponering	4
6	Stell og bruk av spinal- og epiduralkateter	4
6.1	Generelt	4
6.2	Stell av innstikk- og utstikksted	5
6.3	Skifte av filter hver 14.dag	5
6.4	Utsiktet frakobling	6
7	Planlegging av utreise	7
8	Referanser	8
9	Appendix	9

Observasjonsskjema

- Dokumentasjon av observasjoner, stell og skifte
- Komplikasjon/bivirkning – observasjoner – tiltak
- Symptomer som kan kreve øyeblikkelig hjelp-tiltak
- Kontaktinformasjon
- Dermatomkart

ORDINASJONER VED OPPSTART

bupivacain 1 mg/ml, fentanyl & adrenalin 0,002 mg/ml (Standard EDA/Breivikblending)

bupivacain ..... mg/ml, morfin ..... mg/ml ropivacain 2 mg/ml andre medikamenter: .....

Dato ..... spinalt epiduralt Nivå ..... Start ..... ml/t Kan i samråd med lege økes til ..... ml/t Bolus ..... ml Sperretid.....

Pasientkontrollert bolus Kommentarer .....

Lege sign .....

OBSERVASJONER (lege ordinerer hyppighet)	Dato	Klokkeslett	Respirasjon		Blodtrykk	Puls	Sedasjon (0-3)	Sensorysk blokkade (is-test) (øvre/nedre nivå)		Motorisk blokkade (0-3)	Ryggsmerter (j/n)	Hodepine (j/n)	Innstikk-/ utstikksted/ tunneleringskanal ok? (j/n)	Smarter i ro/aktivitet (NRS)	Kvalme/brekning (j/n)	Urineretensjon (j/n)	Klæe (j/n)	Sykepleier sign	
			høyre	venstre				høyre	venstre										
Se bakside for detaljer. Ved behov dokumenteres mer utfyllende i pasientens journal.	j=ja n=nei		Sensorysk blokkade					høyre	venstre										
			høyre	venstre															

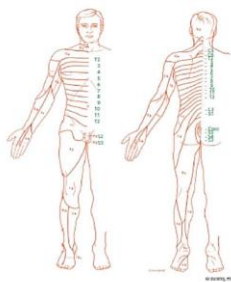
Observasjonsskjema ved bruk av tunnelert spinal-/epiduralkateter

Komplikasjon/bivirkning	Observasjon	Tiltak
Respirasjonsdepresjon	(ved frekvens < 8/min og søvning pasient) $\rightarrow$ gjer tiltak	Kontakt lege Vurder Naloxon 0,04 - 0,1mg iv. bolus til effekt
Blodtrykkfall	Blodtrykk, puls	Hev beina Kontakt lege ved: Systolisk blodtrykk < 80 mm hg og symptomer
Sedasjon	Sedasjonsnivå: 0= våken 1= søvning 2= sover, lett vekklbar 3= sover, vanskelig å vekke	Kontakt lege ved sedasjonsnivå 2 og 3 eller endret bevisethetsnivå
Endret sensibilitet, motorisk funksjon (lammebein)	Sensorysk blokkade: Nivå testet med isbit. Noter øvre og nedre nivå, se dermatomkart Motorisk blokkade: observer kraft og bevegelse i under ekstremiteter 0= normal bevegelighet 1= løfter knær tungt 2= kan ikke løfte knær, men beveger fotblad 3= kan ikke bevege underekstremiteter	Kontakt lege ved ryppoprått sensibilitetsendring og/eller muskeltvekkelbe Eventuelt stopp infusjon
Ryggsmerter	Nyoppståtte ryggsmerter eller ved hoste	Kontakt lege
Hodepine	Besvohet og intermettet på hudepinne	Kontakt lege
Infeksjon	Innstikk-, utstikksted og tunneleringskanal observeres daglig	Kontakt lege ved inflammasjonstegn (ømhett, hevelse, rødme, puss) (kateteret må eventuelt fjernes)
Lekkasje ved kateterets innstikk/utstikksted	Bandasje og innstikk-/utstikksted observeres daglig	SKRIF bandasje Kontakt lege for avklaring av videre tiltak
Blødning eller hematom	NRS 0- 10 NRS > 3: test motorikk og nivå	Kontakt lege gi bolus som ordinert, eller annet smertestillende behovmedikament
Smarter i ro og aktivitet	Sjekk tekniske problemer for eksempel lekkasje eller knekk på slangen	Eventuelt kontakt lege Kontakt lege ved smertefull bolusinjeksjon
Kvalme/brekning	Hodepine, bevisethet	Kontakt lege ved kvalme og brøksninger Vurder behov for blærescann eller SIK dersom ikke urin på 6 timer
Urineretensjon		Kontakt lege ved ingen urin på 8 timer
Klæe		Kontakt lege Vurder klæstillende medikamenter

Økte ryggsmerter, lammelser (motorisk blokkade) og infeksjonstegn kan være symptomer på hematom og infeksjon. Dette kan kreve øyeblikkelig hjelp-tiltak og skal umiddelbart rapporteres til ansvarlig lege.

Kontaktinformasjon:
Sunniva senter, Haraldsplass Diakonale Sykehus 55 97 94 00
Palliativt team, Haukeland universitetssykehus 55 97 73 20
Vaktstående anestesilege (lveid/hvelg) 7 2547

Hjemmesykepleie vakttelefon:
Fastlege:

Dermatomkart

med tillatelse fra A&S&Zmedica

Korte filmer

Illustrerer ulike deler
av prosedyren

Supplement ved
opplæring

Eksempel.....6 Stell og bruk av spinal- og epiduralkateter

- Aseptisk teknikk
- Klorhexidinsprit 5 mg/ml – lufttørke
- Ett filter...epiduralfilter 0,2 µm, skiftes hver 14. dag
- Unngå flere åpninger av infusjonslinjen enn nødvendig

6.1 Generelt

- Håndhygiene (11)
- Aseptisk teknikk, som også inkluderer munnbind, skal benyttes (3, 7, 11-13) ved all til- og fra kobling, inkludert bytte av medikamentblanding og/eller infusjonssett når filter ikke skal skiftes
- Klorhexidinsprit 5 mg/ml benyttes som desinfeksjonsmiddel. Desinfeksjonsmiddelet må lufttørke (3, 11)
- Transparent bandasje benyttes for å dekke til innstikk- og utstikksted (11, 14)
- Bandasje skiftes hver 7. dag, oftere ved synlig fuktighet og/eller forurensning, eller løstnet bandasje (11)
- Sutur ved innstikksted og eventuelle hjelpesnitt fjernes etter 10 dager. Eventuell sutur ved utstikksted skal stå permanent, fjernes kun ved tegn til infeksjon. Bør da erstattes med ny *
- Bandasje over innstikksted kan fjernes samtidig med suturen
- Det benyttes ett filter, (Perifix® eller Portex®) epiduralfilter 0,2 µm, som skiftes hver 14. dag (15-17)*
- Unngå flere åpninger av infusjonslinjen enn nødvendig (15-17)*. Skifte av filter og forlengelsesslange skal tilpasses skifte av medikamentblanding og infusjonssett. Tas også i betraktning ved utilsiktet frakobling
- Holdbarhet for medikamentblanding og infusjonssett – følg gjeldende retningslinjer

- Utstyrliste
- Gjennomføring beskrives forholdsvis detaljert:
f.eks. fjerning av bandasje og fiksering av kateter
- Kan suppleres med å se film

6.2 Stell av innstikk- og utstikksted

Utstyr:

- Sterilt skiftesett
- Steril duk
- Klorhexidinsprit 5 mg/ml
- Sterile hansker
- Munnbind
- Transparent bandasje 10 x 12 cm (utstikksted)
- Transparent bandasje 6 x 7 cm (innstikksted)
- Bandasje/tape til fiksering av kateteret

Gjennomføring:

- Bruk av assistent gjør det enklere å gjennomføre prosedyren sterilt
- Inspiser innstikk-/utstikksted og tunneleringskanal
- Fjern gammel bandasje:
Holder en finger over kateteret på utsiden av bandasjen, slik at du fikserer kateteret på utstikkstedet. Trekk vannrett i kantene på bandasjen, da «slipper» den lettere
Ta på en steril hanske og fikser kateteret under bandasjen ved å holde en steril finger over kateteret
Fjern deretter bandasjen med den usterile hånden, ved å løsne den mot utstikkstedet til kateteret
- Desinfiser utstikksted og den delen av kateteret som skal ligge under bandasjen, med Klorhexidinsprit 5mg/ml minst x 2. Lufttørk
- Legg kateteret i en slynge hvis mulig, og legg på ny transparent bandasje
- Fikser kateteret opp til filteret slik at det unngås drag eller at kateteret kan hekte seg fast

www.helse-bergen.no/palliasjon

www.fagprosedyrer.no

Betydning for praksis

Fagprosedyren kan bidra til å sikre mer **enhetlig** og **kunnskapsbasert** håndtering av tunnelert spinal- og epiduralkateter til smertebehandling hos palliative pasienter, og gi **økt trygghet** for helsepersonell som har ansvar for behandling og oppfølging

Tusen takk!

- til kolleger internt og eksternt for konstruktive tilbakemeldinger underveis i arbeidet og i formell høring
- til Norsk sykepleierforbund for fagutviklingsmidler til filmproduksjon

Arbeidsgruppen:

Sebastian von Hofacker
Jan Henrik Rosland
Kjersti Solvåg
Anne Watne Størkson
Olav Hevrøy

Bibliotekarer:

Sari Ormstrand
Irene Hunskår

Filmteam:

Inge Raknes
Monica Fondenes Nilsen
Kjersti Solvåg